

В І Д Г У К

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента Сущенко Лариси Олександрівни на дисертацію **Купрієвич Вікторії Олександрівни «Педагогічні умови професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів в процесі підвищення кваліфікації»**, подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми. Найбільш перспективним і цілеспрямовано організованим середовищем для розвитку професіоналізму менеджерів освіти України була і є система післядипломної педагогічної освіти. Компетентна особистість є найбільшою цінністю для будь-якого суспільства. Доля України сьогодні, її майбутнє як ніколи залежить від компетентності її політиків, економістів, діячів науки і техніки, тим більше менеджерів освіти.

Широкомасштабні завдання у XXI ст. вирішуватимуть ті, хто сьогодні здатен швидко орієнтуватися в ситуації, творчо вирішувати виникаючі проблеми, це та людина, яка розуміє і приймає всю міру соціальної відповідальності за власні рішення. Сучасні заклади професійно-технічної освіти потребують конкурентоспроможного керівника з холістичним, продуктивним мисленням, здатного здійснювати соціально-професійну діяльність на високому рівні в умовах постійного вибору, діяти не тільки як хороший виконавець, але і як носій концептуальних ідей розвитку конгруентного освітнього простору.

З цього погляду, саме інститути післядипломної педагогічної освіти здатні створити умови для цілеспрямованого, систематичного й безперервного розвитку професіоналізму сучасних менеджерів освіти.

Тому заявлене дослідження є не тільки актуальним, але й актуально перспективним.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджуються результатами дослідження, здійсненого В. О. Купрієвич, і в цілому не викликають сумніву.

Текст дисертації свідчить про те, що авторка добре розуміється на теорії, методології, методах вивчення проблеми, яку досліджує. Наукові положення, висунуті в даній роботі, базуються на глибокому критичному аналізі як традиційних, так і новітніх наукових підходів до аналізу стану проблеми розвитку професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів в процесі підвищення кваліфікації в широкому контексті.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, трьома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел та додатками, що відповідає

вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки. Текст оформлено відповідно до встановлених вимог, що дає можливість чітко фіксувати новизну підходу авторки до аналізу ключового поняття дослідження. Дисертація вдало структурована, викладення змісту роботи ведеться грамотно та логічно.

Об'єктом дослідження Вікторія Олександрівна визначила професійне самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів у процесі підвищення кваліфікації, а його предметом – педагогічні умови досліджуваного феномену. Мета цього дослідження полягає у визначенні, науковому обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов і моделі реалізації професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ в процесі підвищення кваліфікації та розробці відповідних методичних рекомендацій для їх впровадження у педагогічну практику.

Дослідницею визначено п'ять основних завдань, що реалізовувались на різних етапах наукового пошуку. Для їх реалізації використовувався комплекс взаємопов'язаних дослідницьких методів, котрі досить докладно схарактеризовано у дисертації та авторефераті.

У дисертації отримано вагомі наукові результати. Оцінюючи дисертаційну роботу за параметром новизни, слід відзначити, що вона є цілком очевидною і вбачається, насамперед, у ретельному обґрунтуванні сукупності тих факторів, які складають змістове ядро досить оригінальної, на наш погляд, моделі досліджуваного процесу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що Вікторією Олександрівною вперше визначено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови реалізації професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ в процесі підвищення кваліфікації; розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено модель професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ в процесі підвищення кваліфікації; розроблено та обґрунтовано критерії сформованості рівнів професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ; уточнено понятійний апарат теорії професійної освіти та набули подальшого розвитку зміст, форми та методи підвищення кваліфікації керівників ПТНЗ в умовах післядипломної освіти.

Здійснено спробу неупередженого осмислення тих процесів, завдяки яким здобувачка відкриває нові горизонти наукових обґрунтувань необхідності професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ в процесі підвищення кваліфікації і, які значно розширюють та поглиблюють розуміння природи професіоналізму людини, відкриваючи тим самим нові підходи до діяльності інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Робота вражає не лише титанічною працьовитістю дисертантки, колосальною ерудицією, але й вагомими творчими здобутками й

концептуальними авторськими поясненнями ще досить малодосліджених теоретичних позицій у вітчизняній професійній педагогіці.

Автор, на наш погляд, здійснює дійсно багатовекторний аналіз, зокрема наукового фонду з порушеної проблеми. Такий підхід, на наше переконання, є найбільш конструктивним. У такий спосіб Вікторії Олександрівні вдалося розширити наукові уявлення про феноменологію розвитку професійного самовдосконалення, а також досить умотивовано окреслити власну дослідницьку позицію щодо змістового наповнення понять «самовдосконалення», «професійне самовдосконалення», «професійне самопізнання», «самоактуалізація» тощо.

Слід вказати на високий рівень логіки наукових пошуків здобувачки: від встановлення сутності досліджуваного явища, виявлення його функціонування в різних сферах педагогічних і соціокультурних проявів людини вона переходить до визначення перспектив їхнього використання у післядипломній освіті. Вікторія Олександрівна концептуалізує матеріал за рахунок його узагальнення та систематизації.

Інноваційний підхід до розуміння дослідницею об'єктивної необхідності такого наукового пошуку в дисертації набирає сили в її намаганні спрямувати освітнє середовище на розвиток професійного самовдосконалення менеджерів ПТНЗ в процесі підвищення кваліфікації.

Заслуговує на увагу запропонована модель професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів в процесі підвищення кваліфікації (с. 109). На нашу думку, цю модель можна творчо використовувати для розроблення навчально-методичних комплексів на різних етапах організації навчального процесу як в інститутах післядипломної освіти, так і в закладах вищої освіти.

Ми дійшли висновку, що В. О. Купрієвич досконало володіє методами наукового педагогічного дослідження. У 13-ти узагальнюючих таблицях представлено основні дослідницькі результати.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Вірогідність одержаних автором наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком адекватні суті та конкретним завданням дослідження, досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів і ґрунтовній джерельній базі. Одержані дисертантом результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті.

Що ж стосується загальних висновків до дисертації, то вони в цілому відображають одержані дослідницькі результати на теоретичному й практичному рівнях.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Завдяки концептуалізації процесу професійного самовдосконалення та виявлення його особливостей розвитку й закономірностей, ця дисертація має практичне значення для розвитку педагогічної науки. Результати дослідження можуть бути використані при розробленні нормативних документів, навчальних програм, упровадженні алгоритмів моніторингового дослідження зазначеного феномену.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації. Основні результати дослідження висвітлено у 31 публікації, серед яких: 8 – у провідних наукових фахових виданнях України, 1 стаття в зарубіжному виданні, 17 – матеріали конференцій, 1 – навчально-методичне видання, котрі з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та цілком відповідають встановленим вимогам.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора.

Разом із тим, видається необхідним зупинитися на певних зауваженнях і побажаннях роботи, які спонукають до дискусії.

1. У дисертації бажано було б зробити більше посилань на нормативно-правові документи найвищого рівня: Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійну (професійно-технічну освіту)», Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти, «Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів» та ін.

2. В підрозділі 1.4 автор розглядає зарубіжний досвід професійного розвитку керівників професійно-технічних навчальних закладів в процесі підвищення кваліфікації у зарубіжній практиці. Слід зазначити, що робота значно виграла б, якщо був би зроблений компаративний аналіз змісту навчальних планів, програм і дисциплін щодо досліджуваного феномена і визначено, що саме використано з цього досвіду під час реалізації педагогічного експерименту.

3. У висновках до другого розділу та загальних висновках автор акцентує увагу на концептуальних засадах процесу професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів. Так, дійсно, певні аспекти в дисертації є, але вони розпорошені і цілісно не сприймаються.

4. Кінцевий результат упровадження розробленої моделі, на думку автора, має стати позитивна динаміка підвищення рівня професійного самовдосконалення керівників ПТНЗ в процесі підвищення кваліфікації. Разом з тим, у роботі мова йде про критерії, показники та рівні сформованості досліджуваного явища. На нашу думку, ця компетентність є ключовою, а це означає, що її формування відбувається, починаючи із закладів загальної

середньої освіти та вищої освіти. Вважаємо, що здатність до професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів в умовах підвищення кваліфікації не формується, а розвивається.

5. Робота значно виграла б, якби було більше уваги приділено розкриттю діагностичного інструментарію, за допомогою якого встановлено рівень сформованості досліджуваного явища за відповідними показниками мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльнісного, рефлексивного та креативного критеріїв.

6. Для зручності, в тексті роботи бажано було б зробити посилання на додатки.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Водночас, висловлені зауваження і побажання не є принциповими для даного наукового дослідження і не впливають на його загальну позитивну оцінку. Констатуємо, що дисертаційна робота, безсумнівно, містить значні наукові доробки та нові, раніше не захищені наукові положення. Автореферат дисертації повністю відповідає її змісту. Усі пункти наукової новизни дослідження, які заявлені в авторефераті, відображені у дисертаційній роботі. В цілому, дисертація «Педагогічні умови професійного самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів в процесі підвищення кваліфікації» є самостійним завершеним дослідженням, в якому одержані нові науково обґрунтовані результати та відповідає вимогам у пп. 9, 11, 12 і 13 «Порядку присудження наукових ступенів», а її автор – Купрієвич Вікторія Олександрівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

професор кафедри соціальної педагогіки,
доктор педагогічних наук, доцент
Запорізького національного університету

Л. О. Сущенко

Проректор з наукової роботи,
доктор історичних наук, професор
Запорізького національного університету

Г. М. Васильчук